

การเปิดรับสื่อมวลชน กับ จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท

นายธเนศ เรืองณรงค์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-817-6

013443

I15820506

EXPOSURE TO MASS MEDIA AND DESIRED NUMBER OF
CHILDREN OF WOMEN IN RURAL THAILAND

Mr. Thanet Ruangnarong

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ชื่อนิสิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

ภาควิชา

ปีการศึกษา

การเปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท

นายธเนศ เรืองรงค์

รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา

รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

2528

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การ เปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท
ชื่อนิสิต	นายธเนศ เรืองณรงค์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี
ภาควิชา	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ปีการศึกษา	2528

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีต่อจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท นั่นคือ จำนวนชนิดของสื่อมวลชนที่สตรีเปิดรับว่ามีผลต่อความคิดในเรื่องของจำนวนบุตรที่ต้องการอย่างไร และภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่แตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์แตกต่างกันเพียงไร ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย ซึ่งเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522 โดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ข้อมูลบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าของสตรีที่สมรสแล้ว

ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่เปิดรับสื่อมวลชนมากชนิดกว่ามีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่า สตรีที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อยชนิดกว่า นั่นคือ การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ในทางกลับกันกับจำนวนบุตรที่ต้องการ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้วางไว้ และเมื่อใช้ตัวแปรเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร คือ ระดับการศึกษา, รายได้ของสามี, อายุ, อายุแรกสมรส สถานที่ทำงาน, ทักษะคิดการคุมกำเนิด ก็ยังพบว่าผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนมากกว่ามีความต้องการบุตรน้อยกว่าผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนน้อย อันเป็นการยืนยันสมมติฐานที่ได้วางไว้ ผลที่พบก็คือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นและมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้นจะเป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำและมีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อยชนิด, สตรีที่มีรายได้ของสามีสูงขึ้นและมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้นจะเป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีรายได้สามีน้อย และมีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย, สตรีที่มีอายุน้อย และมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากจะเป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีอายุมาก และมีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย, สตรีที่มีอายุแรก

สมรสมากขึ้น และมีการ เปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น เป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มี อายุแรกสมรสน้อยและมีการ เปิดรับสื่อมวลชนน้อย , สตรีที่มีสถานที่ทำงานนอกบ้านและมีการ เปิด รับสื่อมวลชนมากขึ้น เป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่ทำงานในบ้านและมีการ เปิดรับ สื่อมวลชนน้อย และสตรีที่ เห็นด้วยกับการคุมกำเนิดและมีการ เปิดรับสื่อมวลชนมาก เป็นผู้ที่มี จำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่ไม่ เห็นด้วยกับการคุมกำเนิด และมีการ เปิดรับสื่อมวลชนน้อย

ในส่วนที่สอง ของการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำเอาสื่อที่ค่อนข้างมีความสำคัญ และมีอิทธิพลในการเผยแพร่ในปัจจุบัน คือ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โดยใช้ความถี่ของการ เปิดรับของสื่อ เหล่านี้มาศึกษา ได้พบว่าสตรีที่มีความถี่ในการ เปิดรับวิทยุมากจะ เป็นผู้ที่มีจำนวน บุตรที่ต้องการน้อย และเมื่อนำปัจจัยทาง เศรษฐกิจ สังคม และประชากรมาร่วมพิจารณา ก็พบใน ทำนองเดียวกับส่วนแรก คือ ยิ่งสตรีมีระดับการศึกษาสูงขึ้น , รายได้สามีสูง , อายุน้อย , อายุแรก สมรสมากขึ้น , มีสถานที่ทำงานนอกบ้าน เห็นด้วยกับการคุมกำเนิด และมีความถี่การ เปิดรับวิทยุ มากขึ้นจะ เป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีความถี่การ เปิดรับวิทยุน้อย และมีปัจจัย ทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ตรงข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว

การศึกษาในส่วนตัวแปร เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์นั้น ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างมีน้อย พบว่ากลุ่มสตรีที่มีความถี่ในการ เปิดรับหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ ปานกลาง เป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยที่สุด .

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Exposure to Mass Media and Desired Number of
Children of Women in Rural Thailand
Name Mr. Thanee Ruangnarong
Thesis Advisor Associate Professor Noppavan Chongvatana
Associate Professor Jumpol Rodkumdee
Department Sociology and Anthropology (Demography)
Academic year 1985

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the influence of exposure to mass media toward desired number of children among currently married women in rural Thailand. Women's educational level, husband income, current age, age at first marriage, place of work and attitude toward family planning were applied as conditioned variables. The data was obtained from "The Survey of Fertility, Mortality and Family planning in Thailand" collected by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University in 1979, and this study used some data of a partial of currently married women.

It was found that in rural Thailand exposure to mass media was negatively related to women's desired number of children. Women who expose more mass media has a smaller desired number of children and vice versa. It confirms the hypothesis of the study. After controlled for conditioned variables : educational level, husband income, current age, age at first marriage, place of work, attitude toward family planning; the results show the same relationship between exposure to mass media and desired number of children.

When each type of mass media : radio, newspaper and television, was studied separately. The results show that radio is the mass media that influence the desired number of children of women in rural area. Newspaper and television show no significance impact on the desired number of children of women in rural area. This might be because of the availability of newspaper and television is so limited in rural area. Only small proportion of rural households have access to newspaper and television. The other factor is limitation of the source of data itself. Data on mass media includes only frequency to each particular type of media but not on type of program or content of information they interested in.

It can be concluded that exposure to mass media has influence on the desired number of children of women in rural Thailand. The results show that radio is a significance mass media that effect desired number of children.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี แห่งภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อีกท่านหนึ่งที่กรุณาให้ค่าปรึกษาแนะนำด้วยดี เสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้คำแนะนำกรุณาช่วยเหลือและดำเนินการให้การสอบวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ เทพวัลย์ อดีตผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัว ประเทศไทย 2522 ในการศึกษาครั้งนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งไม่อาจจะเอ่ยนามได้หมด โดยเฉพาะเพื่อน ๆ ประชากรศาสตร์ร่วมรุ่นทุกท่าน

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้า โดยเฉพาะพี่ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังสำคัญในด้านค่าใช้จ่าย ในการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นจนถึงการศึกษาระดับนี้

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4 คำจำกัดความที่ใช้การศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
2 แนวความคิด ทฤษฎีที่สำคัญ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสมมติฐาน ในการศึกษา	6
3 ระเบียบวิธีวิจัย และข้อมูลเบื้องต้น	25
3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	25
3.2 ข้อมูลส่วนที่ใช้ในการศึกษา	26
3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	26
3.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	31
3.5 ข้อจำกัดของการวิจัย	31
3.6 ข้อมูลทั่วไปของสตรีที่สมรสแล้วที่ใช้ในการศึกษา	32
4 การเปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการ	39
5 การเปิดรับสื่อมวลชนแยกตามประเภทของสื่อกับจำนวนบุตรที่ต้องการ	48

บทที่ 6	สรุปและข้อเสนอนะ	70
บรรณานุกรม	.....	76
ประวัติผู้เขียน	.....	83

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	อัตราส่วนร้อยละของลักษณะทางประชากรของสตรีที่สมรสแล้ว	32
2	อัตราส่วนร้อยละของลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมของสตรี	34
3	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่เปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ	35
4	อัตราส่วนร้อยละแสดงดัชนีการ เปิดรับสื่อมวลชน	37
5	อัตราส่วนของจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี	38
6	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชน	39
7	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและระดับการศึกษา	40
8	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและระดับรายได้ของสามี	41
9	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและสถานที่ทำงาน	42
10	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและอายุของสตรี	43
11	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและอายุแรกสมรส	44
12	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน	45
13	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามดัชนีการ เปิดรับ สื่อมวลชนและทัศนคติการคุมกำเนิด	46
14	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่ของการฟัง วิทยุ	49
15	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่ของการฟัง วิทยุและระดับการศึกษา	49

16	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และรายได้ของสามี	50
17	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และสถานที่ทำงาน	51
18	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และอายุของสตรี	51
19	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และอายุแรกสมรส	52
20	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน	53
21	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การพึงวิทย์ และทัศนคติการคุมกำเนิด	54
22	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์	55
23	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และระดับการศึกษา	56
24	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และรายได้ของสามี	56
25	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และสถานที่ทำงาน	57
26	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และอายุของสตรี	58
27	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และอายุแรกสมรสของสตรี	59
28	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และจำนวนบุตรในปัจจุบัน	60

29	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีจำแนกตามความถี่การอ่านหนังสือพิมพ์ และทัศนคติการคุมกำเนิด	61
30	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์	62
31	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และระดับ การศึกษา	63
32	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และรายได้ ของสามี	64
33	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และ สถานที่ทำงาน	65
34	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และ อายุของสตรี	66
35	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และ อายุแรกสมรสของสตรี	67
36	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และ จำนวนบุตรในปัจจุบัน	68
37	จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจำแนกตามความถี่การดูโทรทัศน์และทัศนคติ การคุมกำเนิด	69